

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO

SOSIAALITURVA-ASIOIDEN MUUTOKSENHAKULAUTAKUNNAN TOIMINTAVUODESTA 2018

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ
HELSINKI 2019

SISÄLLYS

1.	Yleisarvio.....	3
2.	Tulossopimuksen toteutuminen.....	4
2.1	Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta	4
2.2	Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta	5
2.3	Toiminnallinen tehokkuus.....	6
2.4	Arvio henkisten voimavarojen kehittämisestä	6
3	Valtiontalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot.....	7
4	Toimenpiteet.....	7
4.1	Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalle ehdotetut toimenpiteet.....	7
4.2	Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet	8

Sosiaali- ja terveysministeriön tilinpäätöskannanotto sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toiminnasta vuodelta 2018

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätöskannanottonsa sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan (SAMU) toiminnasta vuodelta 2018 ja niistä toimenpiteistä, joihin sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annettu toimintakertomus, 9.4.2019 annettu tilintarkastuskertomus ja muut selvitykset antavat aihetta.

Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta on lakisääteinen sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimeen rinnastuva riippumaton ja itsenäinen muutoksenhakuelin, joka ottaa kantaa Kansaneläkelaitoksen, työpaikkakassojen, Koulutusrahaston, työttömyyskassojen, Työttömyysvakuutusrahaston, ELY-keskusten ja TE-toimistojen antamiin päätöksiin. Lautakunnan toiminnasta säädetään laissa sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta (1299/2006) ja määrätään sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan työjärjestyksessä.

1. Yleisarvio

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategisten tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus on arvioitu hallituksen vuosikertomuksen tuloksellisuusosiossa hyväksi (asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä).

Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta (SAMU) aloitti toimintansa 1.1.2018. Lautakunta muodostettiin yhdistämällä sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta (Somla) ja työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta (TTLK). Yhdistämisen myötä lautakunnasta tuli itsenäinen kirjanpitoyksikkö. Entiset lautakunnat olivat suurelta osin samankaltaisia virastoja ja ne olivat tehneet paljon yhteistyötä vuosikymmenten varrella. Tämä helpotti merkittävästi lautakuntien toimintojen yhdistämistä. SAMU:n perustamisen yhteydessä tehtiin kuitenkin paljon uudistuksia muun muassa lautakunnan organisaatioon, hallintoon ja jaostotoimintaan. Osa muutoksista toteutettiin lainsäädäntömuutoksina, osa uudessa työjärjestyksessä ja lukuisat yksityiskohdat erilaisissa sisäisissä menettelytapaohjeissa.

Ensimmäinen toimintavuosi on onnistunut SAMU:ssa hyvin. Ratkaisutoiminta jaostoilla saatiin käynnistettyä uudistettuna heti alkuvuodesta. Jaostotoimintaan tehdyt muutokset ja sähköisen asianhallintajärjestelmän kehittämistoimet mahdollistivat sen, että SAMU:ssa tehtiin enemmän ratkaisuja kuin koskaan aikaisemmin. Tavoitteeksi asetettu toiminnan uudistuminen toteutui hyvin.

Vuoden 2018 tulossopimuksessa arvioitiin, että vireille tulisi 40 000 uutta asiaa ja lautakunta pystyisi ratkaisemaan 39 300 asiaa ja koko vuoden keskimääräinen käsittelyaika olisi 9,5 kuukautta ja joulukuun osalta 9 kuukautta. Vuonna 2018 vireille tuli 39 386 uutta valitus- ja poistoasiaa. Valitusten keskimääräinen käsittelyaika vuonna 2018 oli koko vuoden ja myös joulukuun osalta 8,7 kuukautta. Tavoite keskimääräisestä 9,5 kuukauden käsittelyajasta saavutettiin hyvin. Toimintavuonna ratkaisumäärälle asetettu tavoite saavutettiin hyvin (105,6 %) lautakunnan ratkaistessa yhteensä 41 511 valitusasiaa. SAMU:ssa ratkaistiin vuonna 2018 enemmän asioita kuin koskaan aikaisemmin (v. 2017 39 529 asiaa,

v. 2016 37 688 asiaa).

Vuonna 2018 vireillä olevien käsittelemättömien asioiden määrä laski 2 246 asialla ja oli vuoden lopussa 24 184. Ratkaisemattomien asioiden varasto on kääntynyt laskuun ja käsittelemättömien asioiden ruuhkaa on pystytty purkamaan. Tuotavuudelle asetettu tavoite (378 ratkaisua/htv) toteutui erinomaisesti, kun lautakunta ratkaisi 403 valitusasiaa henkilötyövuotta kohden. Toteutetun ratkaisun kustannus oli 200 euroa (tavoite 220 euroa), joten taloudellisuudelle asetettu tavoite toteutui myös erinomaisesti.

Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toiminta ja sen kehittäminen ovat toimintakertomuksen ja muun aineiston perusteella tuottaneet hyvän tuloksen toimintavuodelta 2018 (arvosana 4,5).

Arviointiasteikko 5-1; 1 = Tulostavoitetta ei ole edistetty toimintavuonna, 2 = Tulostavoite on osittain toteutunut, 3 = Tulostavoite on toteutunut lähes tulossopimuksessa suunnitellun mukaisesti, 4 = Tulostavoite on saavutettu tavoitteen mukaisesti, 5 = Tulostavoite on saavutettu ja ylitetty huomattavasti

Kannanotto on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön sisäisessä valmisteluryhmässä sekä sosiaaliturva- ja vakuutusosaston johtoryhmässä. Kannanotto on käsitelty ministeriön virkamiesjohtoryhmässä ja sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta on antanut siitä palautteen. Sosiaali- ja terveysministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomukseen ja vuosiyhteenvetoon sekä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintakertomukseen.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

SAMU:n yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta toiminnan tavoite on edistää muutoksenhakijoiden oikeusturvaa toimeentuloturvaan koskeissa asioissa tuottamalla mahdollisimman nopeasti lainmukaisia, yhdenmukaisia ja oikeudenmukaisia yksilöllisesti perusteltuja päätöksiä. Lautakunnan onnistumista seurataan lautakunnan päätöksistä vakuutus oikeuden muutosprosentin, kanteluiden määrän osalta sekä lisäksi käsittelyajan osalta.

SAMU:n palvelukyvyn laatua mitataan ratkaistujen valitus- ja poistoasioiden käsittelyajalla. Lautakunnan käsittelyaikaa mitataan kahdella eri tarkastelujaksolla, vuoden ja kuukauden ajanjaksoilla. Tulossopimuksessa tavoitteeksi asetettu koko vuoden 2018 keskimääräinen käsittelyaika oli 9,5 kuukautta ja joulukuun 2018 keskimääräiseksi käsittelyajaksi 9 kuukautta. Vuoden 2018 keskimääräinen käsittelyajan toteuma oli 8,7 kuukautta (v. 2017 Somla 7,9 kk ja TTLK 10,7 kk). Vuoden 2018 lopulla käsittelyaika on kääntynyt selvään laskuun.

Oikeudenmukaisuuden vaikuttavuustavoitteet toteutuivat edellisvuoden tasossa. Kanteluiden määrä pysyi vähäisenä, kun niitä tehtiin vuonna 2018 ainoastaan 1 kappaletta (v. 2017 Somla 1 kpl ja TTLK 1 kpl), ja määrää voidaan pitää pienenä verrattuna lautakunnan asiamääriin.

Vakuutusosoikeuden ratkaisuihin muutosprosentti oli vuonna 2018 keskimäärin 7,4 prosenttia (v. 2017 Somla 12 % ja TTLK 8 %), joka on alle tulosneuvotteluissa asetetun tulostavoitteen (15 %). Valtaosa kanteluista koski lautakunnan pitkää käsittelyaikaa. Tältä osin sosiaaliturvasioiden muutoksenhakulautakunta saavutti tavoitteen erinomaisesti. Koska ylemmän asteen muutospäätöksissä ja kanteluihin annetuissa vastauksissa ei ole mainittu lautakunnan päätösten perusteluja, niin tästä voidaan päätellä, että lautakunnan päätösten laatua on pidettävä hyvänä.

SAMU:n toiminnan kehittäminen on ollut sosiaali- ja terveysministeriön painopisteenä. Käsittelyaikojen lyhentäminen ja siten muutoksenhakijoiden oikeusturvan parantaminen on ollut tärkein tavoite. Lautakunnan tuloksellisuuteen vaikuttavat edelleen suuret valitusmäärät. Lautakuntien yhdistäminen on vaatinut paljon suunnittelu- ja valmistelutyötä. Ensimmäinen toimintavuosi on onnistunut SAMU:ssa hyvin. Tehtyjen muutosten toimeenpano on vaatinut paljon työtä ja ollut monin tavoin haasteellista. SAMU:n ydintoiminta eli valitus- ja poistoasioiden ratkaiseminen on pyritty samaan aikaan pitämään mahdollisimman tehokkaana. Vuoden 2019 aikana lautakunnan on tarkoitus muuttaa uusiin toimitiloihin, mikä parantaa toimintatehokkuutta.

2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta

Vuoden 2018 osalta arvioitiin SAMU:un saapuvan 40 000 valitusasiaa. Vuonna 2018 lautakuntaan saapui 39 386 valitusasiaa. Uusien valitusasioiden määrä lisääntyi edellisestä vuodesta 3,1 prosentilla (1175 kpl). Vuonna 2017 saapui 38 211 ja vuonna 2016 saapui 39 675 uutta asiaa. Uusien asioiden lisäksi SAMU:un siirtyi ratkaisemattomia asioita vuodelta 2017 yhteensä 26 430. Vireillä olevien käsittelemättömien asioiden määrä laski 2 246 asialla ja oli vuoden lopussa 24 184.

SAMU:n tulostavoitteena oli käsitellä 39 386 valitusasiaa. Lautakunta ratkaisi vuonna 2018 yhteensä 41 511 valitusasiaa, joka on 2 125 enemmän kuin uusia saapui. Ratkaisujen määrä kasvoi 5 prosenttia edellisestä vuodesta. Ratkaisumäärien osalta SAMU saavutti erinomaisesti sille asetetut tavoitteet.

Palvelukyvyn ja suoritteiden laadun osalta lautakunnalle oli asetettu käsittelyaikatavoitteeksi 9,5 kuukautta vuonna 2018. Vuoden 2018 keskimääräinen käsittelyaika oli 8,7 kuukautta. Käsittelyaikatavoitteeksi joulukuun 2018 osalta oli asetettu yhteensä 9 kuukautta. Vuoden 2018 joulukuun käsittelyaika oli 8,7 kuukautta. Vuonna 2018 käsittelyaikatavoitteet toteutuivat hyvin.

2.3 Toiminnallinen tehokkuus

SAMU:n taloudellisuustavoitteeksi asetettiin vuodelle 2018 se, että päätöksen hinta on 220 euroa. Toteutunut valitusratkaisun kustannus oli 200 euroa. Lautakunnan voidaan katsoa täyttäneen hyvin tulostavoitteensa.

SAMU:n tuottavuutta mitataan ratkaisuna henkilötövuotta kohden. Tulossopimuksessa työn tuottavuuden tavoitteeksi asetettiin 378 ratkaisua henkilötövuotta kohden. Tuottavuudelle asetettu tavoite täytettiin hyvin, kun lautakunta ratkaisi 403 valitusasiaa henkilötövuotta kohden. Tuottavuutta on erityisesti kasvattanut se, että sähköinen asianhallintajärjestelmä on otettu käyttöön täysimääräisesti ja käyttöön oton jälkeen järjestelmää on kehitetty.

2.4 Arvio henkisten voimavarojen kehittämisestä

SAMU:n organisaatorakennetta on uudistettu siten, että jokaisella osastolla on ammattiryhmäkohtainen lähiesimies. Uudistuksen tavoitteena on työntekijöiden päivittäisen ammatillisen tuen lisääminen. Lähiesimiehet vastaavat päivittäisen tuen ja neuvonnan ohella muun muassa ryhmäkohtaisesta ohjauksesta, koulutuksesta, raportoinnista ja seurannasta. Uudistus on osoittautunut toimivaksi ja sen tulokset ovat olleet erinomaisia.

SAMU:ssa oli vuonna 2018 yhteensä 103 henkilötövuotta. Henkilöstön vaihtuvuusprosentti oli 8,9 %. Määräaikaisten työntekijöiden osuus vuonna 2018 oli 28 %. Vuoden 2018 aikana yksi työntekijä siirtyi vanhuuseläkkeelle. Vuonna 2018 ei ollut työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneitä henkilöitä. SAMU kiinnittää huomiota erityisesti johtamisen ja esimiestyön, osaamisen sekä työkyvyn kehittämiseen.

SAMU:ssa toteutettiin työtyytyväisyysbarometri vuonna 2018. Lautakunnan vuoden 2018 kokonaisindeksi kyselyssä oli 3,3 ja täten jäi alle tavoitteen (3,5). Valtion kokonaisindeksi vuonna 2018 oli 3,5.

Henkilöstön keskimääräinen sairauspoissaolojen määrä oli 4,9 päivää henkilötövuotta kohti vuonna 2018, joten tulostavoitteeseen (7,5) päästiin hyvin.

Rekrytointia tehtiin suunnitelmallisesti ja uusia työntekijöitä palkattiin vuoden aikana kaikkiin ammattiryhmiin. Uutena toimintatapana mahdollistettiin henkilökierro eri osastoiden välillä. Tällä tavoiteltiin henkilökunnalle mahdollisuutta laajentaa osaamistaan ja lisätä sen kautta innostusta omaan työhön. Henkilökiertoon osallistui ensimmäisenä vuonna työntekijöitä kaikista ammattiryhmistä.

3. Valtiontalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot

Valtiontalouden tarkastusvirasto on antanut 9.4.2019 tarkastuskertomuksen viraston toiminnasta. Tarkastuskertomuksen mukaan talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu.

4. Toimenpiteet

4.1 Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalle ehdotetut toimenpiteet

SAMU:n toiminnan haasteena on ollut vireille tulevien uusien asioiden määrän jatkuva kasvu ja siitä seurannut ratkaisutoiminnan ruuhkautuminen. Lautakuntien (Somla ja TTLK) yhdistäminen ja muutosten toimeenpano on vaatinut paljon työtä ja ollut monin tavoin haasteellista. Samaan aikaan SAMU:n ydintoiminta eli valitus- ja poistoasioiden ratkaiseminen on pyritty pitämään mahdollisimman tehokkaana.

SAMU:n perustamisen yhteydessä tehtiin paljon uudistuksia muun muassa lautakunnan organisaatioon, hallintoon ja jaostotoimintaan. Osa muutoksista toteutettiin lainsäädäntömuutoksin, osa uudessa työjärjestyksessä ja lukuisat yksityiskohdat erilaisissa sisäisissä menettelytapaohjeissa. Ratkaisutoiminta jaostoilla saatiin käynnistettyä uudistettuna heti alkuvuodesta. Jaostotoimintaan tehdyt muutokset ja sähköisen asianhallintajärjestelmän kehittämistoimet mahdollistivat sen, että SAMU:ssa tehtiin enemmän ratkaisuja kuin koskaan aikaisemmin ja käsittelyaika kääntyi laskusuuntaiseksi vuoden 2018 aikana.

SAMU:n siirtyessä uusiin toimitiloihin vuoden 2019 aikana tavoitteena on parantaa toimitilatehokkuutta, tukea ja kannustaa henkilökuntaa sekä parantaa työhyvinvointia ja työssä viihtymistä. SAMU ottaa suunnitelmissaan huomioon muutosta aiheutuvan resurssitarpeen. SAMU:n perustamisesta ja toiminnan kehittämisestä on seurannut paljon muutoksia henkilökunnan työskentelyolosuhteisiin. Muutosten keskellä henkilökunta on suoriutunut työstään hyvin ja ollut aktiivisesti mukana kehittämässä uuden viraston toimintaa.

Kun otetaan huomioon etuuksien merkitys edunhakijoille, käsittelyajan lyhentämistä on syytä jatkaa. Ministeriö edellyttää, että sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tulosten kohentamiseksi:

- valitusasioiden ruuhkautumisen vuoksi käsittelyajat ovat edelleen liian pitkiä. Tämä edellyttää lautakunnassa toteutettavaa sisäisen toimintaprosessin jatkuvaa kehittämistä ja huomioon ottamista
- päätöstuotanto pidetään tehokkaana huolehtimalla toimivista prosesseista ja optimaalisesta henkilöstörakenteesta
- uusiin toimitiloihin muuttamista suunniteltaessa tulisi tilojen mahdollisuudet hyödyntää täysimääräisesti.

4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet

Sosiaali- ja terveysministeriö tukee sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan sähköisen asianhallintaprosessin loppuunsaattamista siten, että valitusten käsittelyssä päästäisiin kokonaan sähköiseen toimintaan.

Toimenpiteet, joita ministeriö aikoo toteuttaa, jotta sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintaedellytykset voisivat parantua:

- sosiaali- ja terveysministeriön johdolla jatketaan valtiovarainministeriön kanssa sovittuja lainmuutoksia sekä valmistellaan muita toimenpiteitä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan käsittelyaikojen lyhentämiseksi
- sosiaali- ja terveysministeriö tukee sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan sähköisen asianhallintaprosessin käyttöönottoa vuonna 2019 siten, että valitusten käsittelyssä päästäisiin kokonaan sähköiseen toimintaan
- jo tapahtuneista lain muutoksista ja tulevista etuuslainsäädännön muutoksista aiheutuneisiin muutoksenhakuihin pyritään varaamaan riittävät resurssit.

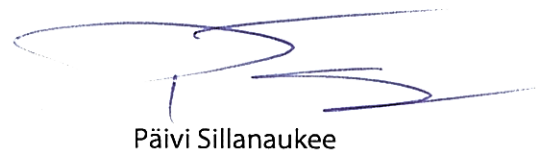
Helsingissä 11.6.2019

Sosiaali- ja terveysministeri

Aino-Kaisa Pekonen

Kansliapäällikkö

Päivi Sillanaukee

JAKELU

Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta
Ministeriön osastot
Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit

TIEDOKSI

Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori (Netra)
Perhe- ja peruspalveluministeri
Tarkastuspäällikkö